Azərbaycan. - 2024.- 5 iyul. - № 138. - S. 7.

Azərbaycan ekoloji böhrana qarşı mübarizədə də nümunə göstərir

Qurban Məmmədov

Yaşıl rəng həyat rəmzidir. Fəza tədqiqatlarında - istər Yer kürəsindən, istərsə də kosmosdan müşahidələrdə də uzaq qalaktikalarda bu rəngə bənzər çalarlar tapan mütəxəssislər canlı, yaşayış əlamətləri barədə nikbin notlara köklənirlər. Yəqin planetimizi kənardan seyr edənlər də (yeri gəlmişkən, artıq paralel sivilizasiyaların mövcudluğu elmi müddəalarla təsdiqlənir) haqqımızda belə qənaətə gəlmişlər.

Lakin çox təəssüf ki, ümumi evimiz olan bu dünyanın rəngi tədricən qaralır, münbit torpaqlar get-gedə səhralaşır, zəngin flora və fauna örtüyü məhv olur, yaşıllıqlar yoxa çıxır. O üzdən mütərəqqi dövlətlər, beynəlxalq qurumlar, ekoloqlar həyəcan təbili çalırlar.

Qlobal fəlakətə qarşı səsini qaldıran, bəşəriyyətin xilasına çalışan, bu istiqamətdə layiqli töhfələr vermək istəyən ölkələrdən biri də Azərbaycandır. Təsadüfi deyil ki, dövlətimizin başçısı İlham Əliyev tərəfindən 2024-cü il "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilib. Bu ilin noyabrında BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına evsahibliyimiz isə, Prezidentin təbirincə desək, beynəlxalq ictimaiyyətin rəsmi Bakıya böyük inam və etimadının təzahürüdür: "COP29-a gəldikdə isə bu, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən Azərbaycana olan böyük ehtiramın və dəstəyin göstəricisidir və biz hazırlığın fəal mərhələsindəyik. Bizim bir ildən az vaxtımız var idi və yaxşı nəticələr əldə etmək üçün biz olduqca fəal və səmərəli çalışmalıyıq. Əlbəttə, bizim üçün COP29 çox böyük məsuliyyətdir. Burada söhbət təkcə təşkilati məsələlərdən deyil, nəticələrin əldə edilməsindən də gedir".

Amma Azərbaycanda ekoloji problemlərlə mübarizəyə bundan xeyli əvvəl başlandığı da faktdır. Cari il aprelin 23-də ADA Universitetində "COP29 və Azərbaycan üçün Yaşıl Baxış" mövzusundakı beynəlxalq forumda iştirakçıların suallarını cavablandıran cənab İlham Əliyev bildirmişdi ki, müstəqillikdən əvvəl, Sovet İttifaqı, çar Rusiyası dövründə enerji resurslarımız ətraf mühitə heç bir diqqət yetirilmədən istismar olunurdu. Məhz bu minvalla Bakı dünyanın ən çirklənmiş şəhərlərinin birinə çevrilmişdi: "Bizdə neft gölləri, neft sızıntıları var idi. Biz ekoloji fəlakət olan bu dəhşətli mirası təmizləmək üçün yüz milyonlarla, hətta milyardlarla dollar xərcləmək məcburiyyətində qalmışdıq. İndi Bakıda gördüklərinizin 10 il, 20 il bundan əvvəl hansı vəziyyətdə olduğunu heç təsəvvürünüzə belə gətirə bilməzsiniz. Çünki çoxlu rekultivasiya, çoxlu təmizləmə işlərini icra etdik və ekoloji cəhətdən təmiz olan bir çox təşəbbüsləri həyata keçirdik. İndi isə COP29-un sədri olaraq bizim üzərimizdə olan məsuliyyət səviyyəsi əlbəttə ki, artmaqdadır. Çünki birincisi, biz sədrliyimizə çox ciddi yanaşırıq, ikincisi, biz diqqət mərkəzindəyik".

Ətraf mühitə atılan zərərli qaz emissiyalarının, flora və faunaya vurulan ziyanın bumeranq effekti yaratması məlum faktdır. İndiyə qədər dəfələrlə müşahidə etmişik ki, ətraf mühitə kortəbii müdaxilənin əks-təsirləri özünü çox gözlətmir, təbiət dözməyib bir gün qisasını alır. Yer kürəsində qlobal istiləşmənin, ozon qatının zəifləməsi üzündən radioaktiv şüalanmaya məruz qalmağımızın, günəşdəki maqnit qasırğalarının qorxulu təzahürlərinin, yayılan müxtəlif epidemiyaların fəsadlarını yaşamırıqmı?! Amma bunlar da hələ hamısı deyil. Məlumat verilir ki, bir çox ölkələr mütəmadi şəkildə elektrik kəsintiləri ilə üzləşirlər və enerji təchizatındakı fasilələr böyük rahatsızlıq yaradır. Balkan yarımadasından tutmuş, Yaxın Şərq və Afrikaya qədər sözügedən problem bu il daha kəskin xarakter alıb. Səbəb isə qlobal istiləşmənin elektrik şəbəkələrinə mənfi təsiridir. İsti hava dalğaları və ekstremal hava şəraiti üzündən təzyiq altında olan və üstəlik daha çox yüklənən elektrik şəbəkələri sıradan çıxır. Yaxın Şərq ölkələrində bu səbəbdən enerjinin verilməsində qrafik tərtib olunub. İraqda iş saatları azaldılıb, əhalini elektrik kəsintilərindən qorumaq üçün fövqəladə vəziyyət elan edilib. Küveyt hökuməti isə elektrik enerjisindən istifadəni məhdudlaşdırıb. Monteneqro, Bosniya və Herseqovina, Albaniya və Xorvatiyada da elektrik enerjisinin verilməsində baş verən böyük fasilələr gündəlik həyat ritmini pozub.

Göründüyü kimi, iqlim dəyişikliyinin fəsadları öncədən proqnozlaşdırılsa da, kifayət qədər gözlənilməz sürprizlərlə doludur. Alimlər bildirirlər ki, atmosferin sürətlə və amansızcasına çirkləndirilməsinin yaratdığı problemlər saysızdır və hər gün bu siyahıya yeni-yeni fəsadlar əlavə edilir. Bu isə nəinki yoxsul, hətta zəngin ölkələrdə belə, normal həyat ritmini pozur. Ona görə də Prezident İlham Əliyevin söylədiyi bu fikirlərə ciddi diqqət yetirmək lazımdır: "Əlbəttə ki, iqlim məsələləri ilə bağlı fikir ayrılığının bir səbəbi inkişaf etmiş, inkişaf etməkdə olan və zəif inkişaf etmiş ölkələrin məsuliyyətidir. Bu ortaq məsuliyyət ədalətli olmalı və əlbəttə ki, iqlim problemlərinə mənfi təsir açıq şəkildə müzakirə edilməlidir. Hesab edirik ki, bu əlaqələrə, həmçinin bir çox Avropa ölkələri ilə yaxşı əlaqələrə malik

olmaqla biz koordinator və ya körpü rolunu oynaya bilərik. Eyni zamanda neft və qazla zəngin olan ölkə kimi bu, bizə neft və qaz hasil edən ölkələrlə qarşılıqlı əlaqədə olmaq, neft və qazla zəngin olan ölkələr üçün məsuliyyət platforması yaratmaq imkanını verir. Çünki Azərbaycan da daxil olmaqla, bu ölkələr ciddi addımlar atmalıdırlar. Biz bunu OPEC+ adlanan platformada artıq nümayiş etdirmişik... İdeyalarla bağlı bizim başqa planlarımız da var, lakin ola bilsin ki, onları açıqlamaq hələ bir az tezdir. Lakin biz sədrliyə özümüzü nümayiş etdirmək, ölkəmizi təqdim etmək fürsəti kimi baxmırıq. Baxmayaraq ki, bu məsələ də vacibdir. Biz buna beynəlxalq arenada ən təxirəsalınmaz məsələnin praktiki həllinə töhfə vermək imkanı kimi baxırıq".